

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Αισθητική ανάπλαση της βρύσης στην αυλή του σχολείου»

(χρήση της τεχνικής του ψηφιδωτού)

Υπεύθυνοι καθηγητές:

Κουκουτιανός Γεώργιος ΠΕ19, Τσίγκα Γεωργία ΠΕ02, Τσέτσιλας Αστέριος ΠΕ01,
Θάνου Ευτυχία ΠΕ08

Σύνολο μαθητών παιδαγωγικής ομάδας : 25

ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΜΑΚΡΥΧΩΡΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ
2013-2014

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
1ο ΣΤΑΔΙΟ. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	3
Οι εμπειρίες από τα σχολικά βιβλία	3
Η ιστορία της ψηφίδας στο χρόνο.....	5
Προϊστορία - πρωτοϊστορία.....	5
Κλασική Ελλάδα.....	6
Ελληνιστική εποχή	6
Ρωμαϊκός κόσμος.....	7
Η βυζαντινή τέχνη του ψηφιδωτού.....	7
Ισλάμ.....	8
Προκολομβιανή Αμερική	8
Αναγέννηση	8
Στη σύγχρονη εποχή	9
2ο ΣΤΑΔΙΟ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ – ΠΡΟΣΧΕΔΙΑ- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	9
3ο ΣΤΑΔΙΟ: ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΨΗΦΙΔΩΝ.....	14
4ο ΣΤΑΔΙΟ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΟΥ	15
Απολογισμός - Συμπεράσματα.....	23
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	24

Εισαγωγή

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς 2013-2014 υπήρξε προβληματισμός για την ανάγκη διευθέτησης της αποχέτευσης της βρύσης στον αύλειο χώρο του σχολείου. Με αυτήν την αφορμή και μέσα από συζήτηση των καθηγητών με μαθητές/ -τριες, αποφασίστηκε να γίνει μια παρέμβαση για βελτίωση της αισθητικής της κατασκευής. Η ιδέα να χρησιμοποιήσουμε ως τεχνική αυτήν του ψηφιδωτού αρχικά ήταν μία μεταξύ διάφορων άλλων. Οι μαθητές/ -τριες εκδήλωσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί γνωρίζουν το ψηφιδωτό από τα σχολικά βιβλία της ιστορίας και των θρησκευτικών αλλά και από το διάκοσμο σε τοίχους εκκλησιών ή δαπέδων. Σημαντικός παράγοντας στην επιλογή μας ήταν η εμπειρία μερικών μεγαλύτερων μαθητών σε εργαστήρι ψηφιδωτού.

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- 1ο ΣΤΑΔΙΟ: Θεωρητικό μέρος
- 2ο ΣΤΑΔΙΟ: Σχεδιασμός – Έρευνα αγοράς - Προσχέδια
- 3ο ΣΤΑΔΙΟ: Προμήθεια υλικών – Διαμόρφωση ψηφίδων
- 4ο ΣΤΑΔΙΟ: Κατασκευή – Ολοκλήρωση έργου
- 5ο ΣΤΑΔΙΟ: Συμπεράσματα

1ο ΣΤΑΔΙΟ. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1ο -4ο δίωρο

Με τη μέθοδο μελέτης περιεχομένου και την τεχνική του καταιγισμού ιδεών ανακαλέσαμε τις ως τώρα γνώσεις των μαθητών για το ψηφιδωτό.

Περιεχόμενο του όρου: **Ψηφιδωτό** είναι η τεχνική επένδυσης επιφανειών με μικρές, συνήθως τετράγωνες, ψηφίδες από φυσικά πετρώματα ή υαλόμαζα οι οποίες προσκολλώνται σε κατάλληλα διαμορφωμένο υπόστρωμα από ασβεστοκονίαμα δημιουργώντας περίτεχνα διακοσμημένες επιφάνειες.

Οι εμπειρίες από τα σχολικά βιβλία

Συγκεντρώσαμε τα βιβλία Ιστορίας γυμνασίου- λυκείου και διαπιστώσαμε τις εξής αναφορές εικόνων ψηφιδωτών

Βιβλίο α' γυμνασίου	σ.	Ψηφιδωτό δάπεδο της οικίας των προσωπειών στη Δήλο. Ο θεός Διόνυσος με τύμπανο και θύρσο στα χέρια παριστάνεται καθισμένος στην πλάτη άγριου πάνθηρα (2ος αι. π.Χ.)
	σ.	*Ψηφιδωτό δάπεδο με παράσταση του Αρχιμήδη και ενός ρωμαίου στρατιώτη, που ετοιμάζεται να τον σκοτώσει. Πρόκειται για αντίγραφο ρωμαϊκού ψηφιδωτού (3ος αιώνα μ.Χ.)
Βιβλίο Α' λυκείου	σ.	Ψηφιδωτό από οικία της Πέλλας. Έργο καλλιτέχνη που άφησε το όνομα τον ανεξίτηλο πάνω στο ίδιο τον το έργο «Γνώσις εποίησεν». Εικονίζει σκηνή κυνηγιού (αρχές τον 3ου αι.π.Χ.)

- σ. Τμήμα ψηφιδωτού από την Παλαιστρίνα στην Ιταλία όπου παριστάνεται σκηνή από την καθημερινή ζωή στην Αίγυπτο όπου Έλληνες άποικοι συμμετέχουν σε μια θρησκευτική τελετή, ενώ αυτόχθονες χωρικοί ασχολούνται με τις καθημερινές τους εργασίες (1ος αι. π.Χ.)
- σ. Ψηφιδωτό από την Πομπηία. Είναι έργο Έλληνα καλλιτέχνη και παρουσιάζει σκηνή από κωμωδία (1ος αι. π.Χ.)
- σ. Ψηφιδωτό δάπεδο από την Πομπηία. Παρουσιάζει την Πλατωνική Ακαδημία (1ος αι. μ.Χ.).
- σ. *Αντίγραφο ρωμαϊκού ψηφιδωτού. Παρουσιάζει τον Αρχιμήδη πάνω από τις μελέτες του και τον Ρωμαίο στρατιώτη που είναι έτοιμος να τον σκοτώσει (3ος αι. μ.Χ.).
- σ. Ψηφιδωτή παράσταση από τη Β. Αφρική. Εικονίζεται αγρόκτημα και σκηνές που εκτυλίσσονται μέσα α' αυτό (β' μισό του 4ου αι. μ.Χ.)
- σ. Ψηφιδωτό από τοίχο του ιερού της εκκλησίας του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα. Παρουσιάζει αυτοκρατορική πομπή, στο μέσο της οποίας εικονίζεται ο Ιουστινιανός. (6ος αι.)
- σ. Ψηφιδωτός διάκοσμος του εσωτερικού του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα. Στις πλαϊνές πλευρές της κόγχης διακρίνονται τα ψηφιδωτά με τις αυτοκρατορικές πομπές του Ιουστινιανού και της Θεοδώρας (περ. 540-7)
- σ. Ψηφιδωτός διάκοσμος της κόγχης του ιερού του Αγίου Απολλιναρίου in Classe στη Ραβέννα (περ. 549)
- σ. Ψηφιδωτό από το μαυσωλείο της Γάλλας Πλακίδιας στη Ραβέννα. Παράσταση του Χριστού, ως Καλού Ποιμένος, ανάμεσα σε πρόβατα (περ. 425).

Βιβλίο β' γυμνασίου

- σ. 15 Μωσαϊκό από την Αντιόχεια με σκηνή θυσίας (αρχές 4ου αιώνα)
- σ. 28 Ψηφιδωτό από το μεγάλο τέμενος της Δαμασκού της εποχής της ακμής των Αράβων με αναπαραστάσεις πόλης και ανάκτορα, βουνά και ποτάμια, δέντρα και πανέμορφους κήπους, (αρχές 8ου αιώνα)
- σ. 81 Ψηφιδωτό με τη σκηνή του Νιπτήρα από τη Μονή Οσίου Λουκά (11ος αι.)
- σ. 60 Ψηφιδωτή παράσταση δαπέδου της εκκλησίας του Αγ Ιωάννη του Ευαγγελιστή της Ραβέννας με παράσταση της Άλωσης Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους (13ος αι.)

Βιβλίο Β' λυκείου

- σ. Ψηφιδωτό από το νάρθηκα της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη με το Λέοντα Στ ' γονυπετή να παραλαμβάνει τη Θεία Σοφία από τον ένθρονο Χριστό (τέλη 9ου αιώνα).
- σ. *Ψηφιδωτό με τη σκηνή του Νιπτήρα από τη Μονή Οσίου Λουκά (11ος αι.)
Ψηφιδωτό με τον Ιησού Χριστό ανάμεσα στον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Θ' Μονομάχο (1042-1055) και τη σύζυγο τον Ζωή, από την Αγία Σοφία,

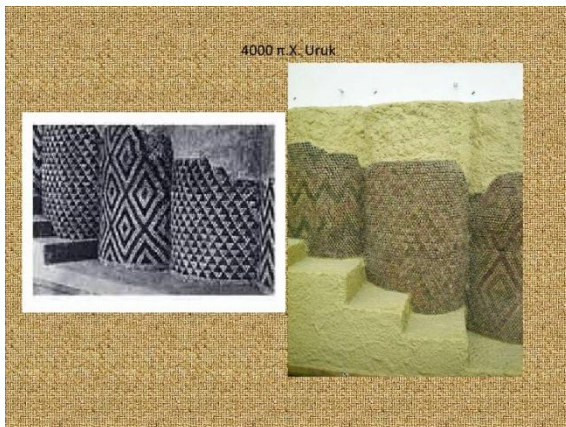
Το ψηφιδωτό απουσιάζει από τα τεύχη Ιστορίας της γ' γυμνασίου και γ' λυκείου που καλύπτουν νεότερους χρόνους και τη σύγχρονη εποχή. Οδηγηθήκαμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι η τέχνη αυτή είναι πιο αντιπροσωπευτική για τους αρχαίους χρόνους και το μεσαίωνα. Το ερώτημα, τι απέγινε τους νεότερους χρόνους η τέχνη του ψηφιδωτού, απαντήθηκε σε επόμενο στάδιο της εργασίας μας.

Η ιστορία της ψηφίδας στο χρόνο

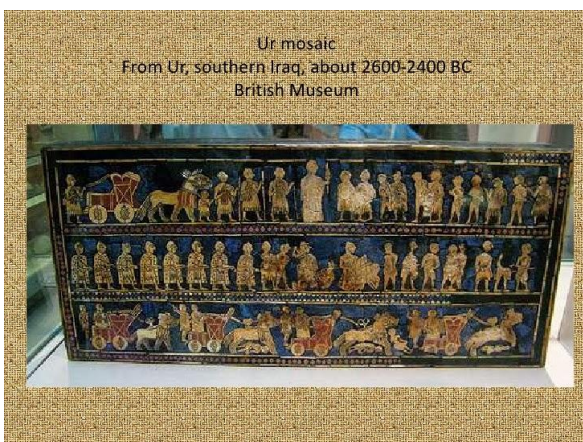
Αναζητώντας στο διαδίκτυο πληροφορίες για την ιστορία της ψηφίδας στο χρόνο διαπιστώσαμε ότι το ιστορικό περίγραμμα της τέχνης του ψηφιδωτού διαιρείται σε τρεις κύριες φάσεις:

- Την αποκαλούμενη «κλασική» από τις απαρχές της τέχνης στην Εγγύς Ανατολή έως τα θολωτά ψηφιδωτά της πρωτοχριστιανικής τέχνης
- Τη μεγάλη «Μεσαιωνική-Βυζαντινή» φάση με τα εντοιχισμένα και θολωτά ψηφιδωτά
- Τη «σύγχρονη» φάση, η οποία ξεκινά με την αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος κατά την περίοδο της Αναγέννησης (<http://el.wikipedia.org/>)

Προϊστορία - πρωτοϊστορία

Η τέχνη του ψηφιδωτού εμφανίζεται στην ιστορία από την τέταρτη χιλιετία π.Χ., όταν χρησιμοποιήθηκαν κώνιοι οπτής γης (τερακότα, terracotta) εντυπωμένοι σε δάπεδα ή στο έδαφος, για την παραγωγή συγκεκριμένων διακοσμητικών μοτίβων. Ανάμεσα στα πρωιμότερα ψηφιδωτά έργα περιλαμβάνονται τοίχοι από τη Μεσοποταμία ή στήλες από την Ουρούκ, στις οποίες οι κώνιοι δημιουργούσαν γεωμετρικά μοτίβα. Εκεί αποκαλύφθηκαν τοίχοι, στύλοι (αψιδοστάτες) και κίονες διακοσμημένοι με κώνους ασβεστόλιθου ή πηλού, εμβαπτισμένους σε χρωστική ουσία και εμπιέστους σε πηλόσφαλτο.

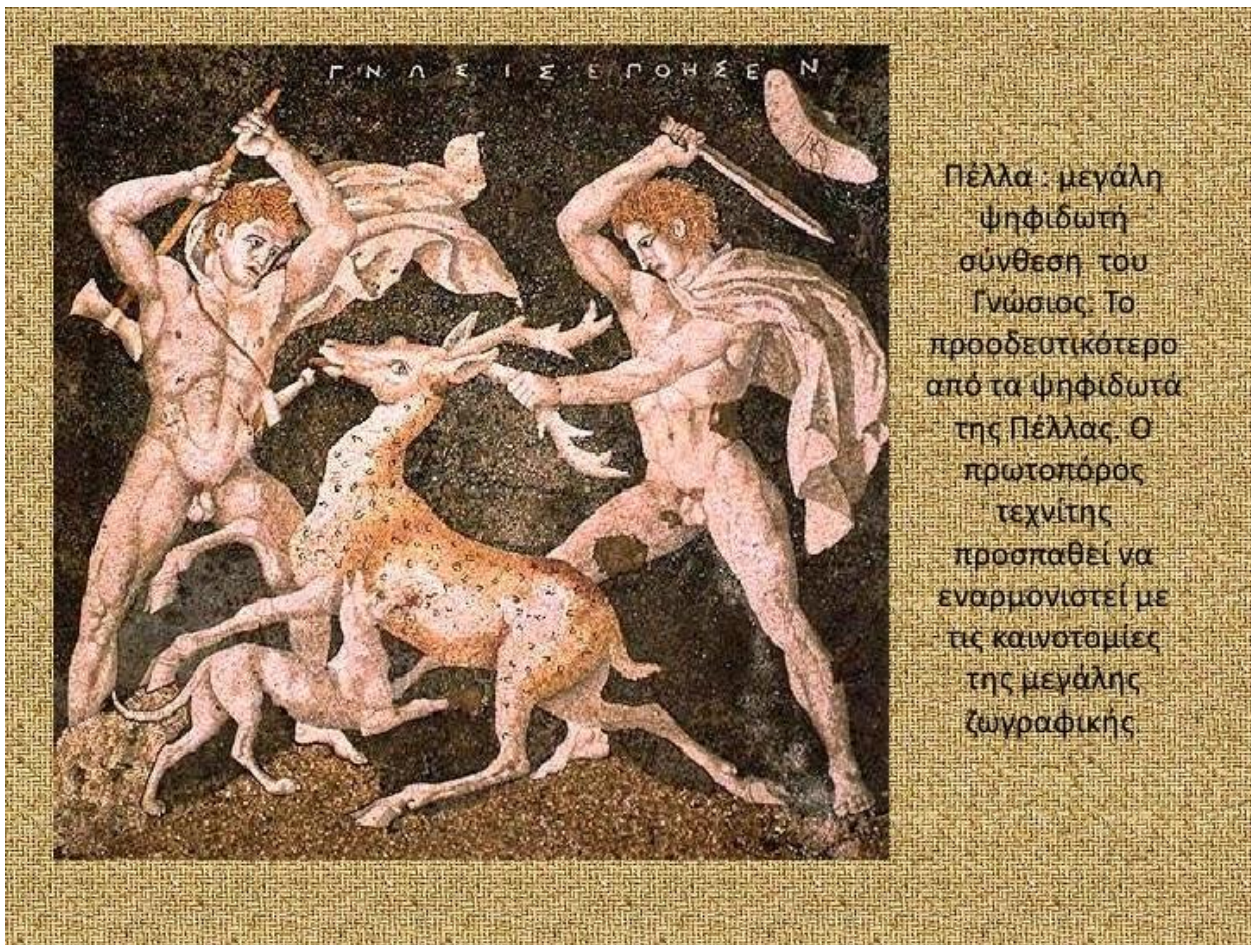
Κατά τα μέσα της 3ης χιλιετίας τα φανώματα κοσμούσαν με σχεδιάσματα δημιουργημένα από όστρεα, λάπις λάζουλι (lapis lazuli) και χρωματισμένο ασβεστόλιθο, επίσης εμπιέστο σε πηλόσφαλτο. Τέτοια φανώματα ανακαλύφθηκαν σε πολλές πόλεις της Μεσοποταμίας, ιδιαίτερα στην Ουρ. Ωστόσο, το θεμέλιο της ελληνικής παράδοσης στην κατασκευή επιδαπέδιων ψηφιδωτών βρίσκεται πιθανώς στα ψηφιδωτά δάπεδα που κατασκευάζονταν στην Ασσυρία και τη Φρυγία με ποτάμιους λίθους (βότσαλα) σε μεταγενέστερες περιόδους, κατά τον 8ο και 7ο αι.

Τον 8ο π.Χ. αιώνα (Γόρδιο, Muela de Castulo), χρησιμοποιούνταν ακατέργαστα από τον άνθρωπο υλικά

όπως τα βότσαλα, που, σε συνδυασμό με τη χρήση κονιαμάτων ως υπόστρωμα, σχημάτιζαν ανθεκτικά δάπεδα. Η δε χρήση δίχρωμων βοτσαλών εξασφάλιζε τις ανάγκες της διακόσμησης. Η ανάγκη πλουσιότερης διακόσμησης των δαπέδων οδήγησε στη δημιουργία ζωγραφικών παραστάσεων.

Κλασική Ελλάδα

Οι Έλληνες έθεσαν τα ψηφιδωτά σε μια μορφή τέχνης. Χρησιμοποιούσαν πέτρες η κομμένα βότσαλα διαμορφώνοντας τετράπλευρες η ακανόνιστου σχήματος ψηφίδες, με ακριβή γεωμετρικά σχέδια και λεπτομερείς σκηνές από ζώα και ανθρώπων.

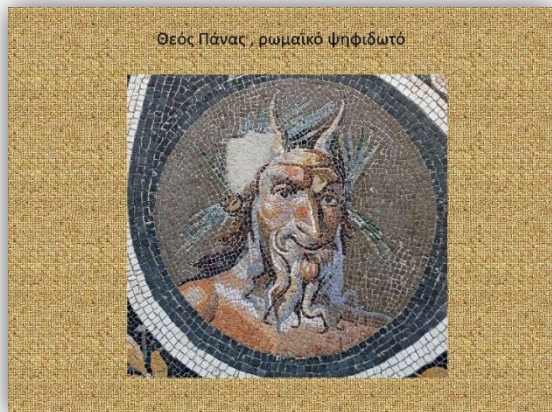
Η ανάγκη πλουσιότερης διακόσμησης των δαπέδων οδήγησε στη δημιουργία ζωγραφικών παραστάσεων με τη χρήση βοτσαλωτών ψηφίδων. Τα αποτελέσματα ήταν εξαιρετικά, όπως καταμαρτυρούν τα βοτσαλωτά δάπεδα του 4ου αιώνα π.Χ. στη Πέλλα, την Όλυμπο και την Ερέτρια. Το ψηφιδωτό, από χρηστική τεχνική, μεταμορφώνεται πλέον σε υψηλή μορφή δημιουργίας, τέχνη ακριβή, που συναντάται κυρίως σε σημαντικά οικοδομήματα.

Ελληνιστική εποχή

Τα βοτσαλωτά δάπεδα αποτελούν πλέον τη μειοψηφία των ψηφιδωτών. Με κύρια κέντρα παραγωγής κυρίως στην ανατολική Μεσόγειο (Πέργαμο, Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, Δήλο, Σάμο, Πομπηία κ.α.), η χρήση των ψηφιδωτών δαπέδων εξαπλώνεται παντού. Δωμάτια, εξέδρες, αίθρια, περιστύλια, λατρίνες σε δημόσια κτήρια, κοινόχρηστους χώρους και ιδιωτικές κατοικίες, διαθέτουν ψηφιδωτά δάπεδα διαφόρων τυπολογιών ανάλογα με το κόστος κατασκευής. Οι ψηφιδωτές δημιουργίες δημιουργούν πλέον εξαιρετικά αισθητικά αποτελέσματα. Για το ψηφιδωτό δεν υπάρχει πλέον κανένας περιορισμός. Με απεριόριστες διακοσμητικές δυνατότητες και βασιζόμενο στις δεδομένες υψηλές αντοχές των υλικών που το συνθέτουν (πλεονέκτημα άλλωστε που το καθιέρωσε), το ψηφιδωτό κατακτά οποιαδήποτε αρχιτεκτονική επιφάνεια.

Ρωμαϊκός κόσμος

Η διαρκής επέκταση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήταν το πρόσφορο μέσο για τη διάδοση του ψηφιδωτού, αν και παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις στο επίπεδο της τέχνης. Η σύγκριση ανάμεσα σε ψηφιδωτά από τη ρωμαϊκή Βρετανία και εκείνα της Ιταλίας, υποδεικνύει ότι τα βρετανικά ψηφιδωτά είναι απλούστερα στο σχεδιασμό και λιγότερο ολοκληρωμένα από την άποψη της τεχνικής. Τα τυπικότερα ρωμαϊκά θέματα περιλαμβάνουν λατρευτικές και οικιακές σκηνές και γεωμετρικά μοτίβα. Παράλληλα έχουμε νέες εφαρμογές σε επιφάνειες με συνεχή παρουσία τρεχούμενου νερού (νυμφαία και σιντριβάνια), καθώς και σε τοίχους περίφημων οικοδομημάτων, όπως η Domus Aurea του Νέρωνα, όπου για πρώτη φορά διαπιστώνεται η χρήση ψηφιδών στην κατασκευή των οποίων χρησιμοποιούνται φύλλα χρυσού.

Η βυζαντινή τέχνη του ψηφιδωτού

Από τον 5ο μ.Χ. αιώνα τούτη η μορφή τέχνης απέκτησε νέα χαρακτηριστικά. Σε αυτά τα χαρακτηριστικά

περιλαμβάνονται οι ασιατικές επιδράσεις και η χρήση ειδικών υάλινων ψηφιδών που κατασκευάζονταν στη βόρεια Ιταλία καταρχήν και τις γνωρίζουμε με τον γενικό όρο σμάλτα. Τα σμάλτα κατασκευάζονταν από παχιά στρώματα έγχρωμης υάλου, είχαν ακανόνιστη επιφάνεια και περιείχαν μικροσκοπικές φυσαλίδες αέρα. Κάποιες φορές στην πίσω όψη τους ήταν καλυμμένα με αργυρά ή χρυσά λεπτά φύλλα, είναι η εποχή που το ψηφιδωτό χάρη στα υλικά του ταυτίζεται με το φως. Στην πραγματικότητα το αιχμαλωτίζει, προκειμένου να παράγουν το ανάλογο αισθητικό αποτέλεσμα της υποφώσκουσας φωτεινότητας. Έτσι επιτυγχανόταν μια διάσταση ιερότητας, που δεν απαντάται σε καμία άλλη περίοδο της τέχνης του ψηφιδωτού. Η βυζαντινή περίοδος είναι η εποχή που το ψηφιδωτό επιβάλλεται στη ζωγραφική. Επιδιώκει να τονίζει τη διαφορετικότητά του σε κάθε λεπτομέρεια, κυριαρχώντας στη διακόσμηση των εσωτερικών χώρων. Περίοδος ακμής για την κυρίαρχη αυτή θέση του ψηφιδωτού αποτελεί ο 5ος, 6ος και 7ος αιώνας, με την πόλη της Ραβέννας να κατέχει εξέχουσα θέση λόγω της μεγάλης ποσότητας και εξαιρετικής ποιότητας ψηφιδωτών δημιουργιών που κοσμούν τους εσωτερικούς χώρους μνημείων και ναών.

Τελευταία εποχή θριάμβου του επιτοίχιου βυζαντινού ψηφιδωτού αποτελεί το χρονικό διάστημα μεταξύ 11ου και 13ου αιώνα, περίοδος κατά την οποία οι ψηφιδωτές παραστάσεις υποτάσσονται για μία ακόμα φορά στη ζωγραφική υπηρετώντας κατά κύριο λόγο τα εξαιρετά ζωγραφικά πρότυπα που ερμηνεύουν. Η υποταγή της τεχνικής του ψηφιδωτού στις απόλυτα ζωγραφικές αποδόσεις των έργων δεν θα ξεπεραστεί, αλλά αντίθετα θα αμβλυνθεί τους επόμενους αιώνες.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι φορητές εικόνες του 12ου, 13ου και 14ου αιώνα, καθώς και οι ψηφιδωτές παραστάσεις που δημιουργούνται με την πρωτοεμφανιζόμενη μεθοδολογία της έμμεσης ψηφοθέτησης, από τη σχολή της Βενετίας αρχικά και τα εργαστήρια του Βατικανού και της Αγίας Πετρούπολης στη συνέχεια. (<http://www.mosaicart.gr/Istoria/Istoria.html>)

Ισλάμ

Ενώ το Βυζάντιο ακόμα άκμαζε, οι Μαυριτανοί έφεραν την ισλαμική τέχνη του ψηφιδωτού στην ιβηρική χερσόνησο στον 8ο αιώνα. Σε όλον τον ισλαμικό κόσμο αργότερα χρησιμοποιήθηκαν λίθινες, υάλινες και κεραμικές ψηφίδες, αλλά αντίθετα από τις ανθρωπομορφικές απεικονίσεις της βυζαντινής τέχνης -εκτός της εικονομαχικής περιόδου- τα ισλαμικά μοτίβα είναι κυρίως γεωμετρικά και μαθηματικά. Παραδείγματα τέτοιων ψηφιδωτών μπορεί να δει κανείς στην Ισπανία, στο μεγάλο μουσουλμανικό τέμενος της Κόρδοβας και το ανάκτορο της Αλάμπρα. Στις αραβικές χώρες αναπτύχθηκε μια ξεχωριστή διακοσμητική τεχνοτροπία που αποκαλείται ζιλίτζ και στηριζόταν σε προκατασκευασμένα κεραμικά σχήματα, τα οποία επεξεργάζονταν οι καλλιτέχνες για να ταιριάζουν απόλυτα μεταξύ τους στη διαδικασία της κάλυψης του χώρου.

Προκολομβιανή Αμερική

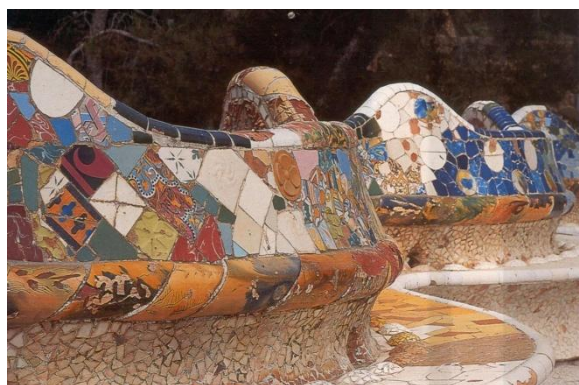
Στην περίοδο των Αζτέκων (1376-1519), το ψηφιδωτό χρησιμοποιείται ως αρχιτεκτονικό διακοσμητικό μέσο και για την κάλυψη τελετουργικών αντικειμένων. Ως ψηφίδες χρησιμοποιούνται συνήθως πολύτιμα υλικά όπως ο οψιανός, ο γρανάτης και ο καλλαΐτης (τυρκουάζ). Ένα από τα καλύτερα παραδείγματα αυτού του είδους είναι το προσωπίο του Κετζαλκόατλ, έργο του 14ου αιώνα. Έχουν επίσης αποκαλυφθεί κτήρια καλυμμένα με ψηφιδωτό διάκοσμο στην αρχαιολογική θέση της Μίτλα στην Οαχάκα. Οι διακοσμητικές ταινίες στα κτήρια είναι κατασκευασμένες με μικρούς επίθετους λίθους διαφορετικών χρωμάτων και σχημάτων. Άλλες περίτεχνες Μάγια προσόψεις στο Ουξμάλ και την Τσιτσέν Ιτζά, στο Γιουκατάν, επιδεικνύουν τη χρήση θηριομορφικών και γεωμετρικών μοτίβων στην εξωτερική όψη των κτηρίων.

Αναγέννηση

Η τέχνη του ψηφιδωτού παρήκμασε στην Αναγέννηση, αν και ορισμένα ψηφοθετικά πρότυπα χρησιμοποιήθηκαν σε αββαεία ή άλλα ναϊκά οικοδομήματα. Η αναβίωση του ενδιαφέροντος για την τέχνη του ψηφιδωτού –ιδιαίτερα για τη βυζαντινή τεχνοτροπία- κατά τον 19ο αιώνα φαίνεται σε κτήρια όπως ο Καθεδρικός του Γουεστμίνστερ και η Σακρέ Κοερ (Sacré-Coeur) στο Παρίσι.

Στη σύγχρονη εποχή

Το 1889 τρεις νεαροί Βερολινέζοι ίδρυσαν ένα εργοστάσιο, αφού με δικές τους έρευνες ανακάλυψαν το μυστικό παραγωγής σμάλτων που ζηλότυπα κρατούσαν οι βενετσιάνοι. Λειτούργησε δε και ως εργαστήριο παραγωγής ψηφιδωτού ως το 1969. Παρ' ότι δεν έκαναν επαναστατικές τομές, με αργά σταθερά βήματα συντέλεσαν στη βαθμιαία στροφή προς το ύφος και τα θέματα του 20ου αι. Το ψηφιδωτό αγκάλιασε, επίσης, το κίνημα της νέας τέχνης, το αποκαλούμενο Αρ Νουβώ (Art Nouveau).

Στη Βαρκελώνη ο Αντόνι Γκαουντί (Antoni Gaudí) μαζί με τον Γιοσέπ Μαρία Γιουγιόλ (Josep Maria Jujol) φιλοτέχνησαν εντυπωσιακά κεραμικά ψηφιδωτά στο Πάρκο Γκουέλ (Guell Park) στις πρώτες δύο δεκαετίες του 20ου αι. Χρησιμοποίησαν μια τεχνική γνωστή ως trencadis για να καλύψουν τις επιφάνειες των

κτηρίων. Ενσωμάτωσαν, επίσης, στην τεχνική τους υλικά που προέρχονταν από σπασμένα κεραμικά και άλλα αντικείμενα, μια επαναστατική ιδέα για την τέχνη και την αρχιτεκτονική.

Για την ιστορία αλλά και θέματα τεχνικής διαβάσαμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες στα βιβλία γνωστών ψηφοθετών όπως ο Β. Γαληνός «Η διαδρομή του Ψηφιδωτού» και ο Γ. Λουκιανός «Η τέχνη του ψηφιδωτού και η τεχνική του».

2ο ΣΤΑΔΙΟ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ – ΠΡΟΣΧΕΔΙΑ- ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 6ο – 10ο δίωρο

Η ως τώρα έρευνά μας βοήθησε σημαντικά να κατανοήσουμε την εξέλιξη του ψηφιδωτού στο πέρασμα του χρόνου. Πολλές από τις εικόνες που προκάλεσαν ιδιαίτερα το ενδιαφέρον μας αποθηκεύτηκαν και συζητήθηκαν. Οι συζητήσεις μας οδήγησαν να εκφράσουμε γνώμες και προτιμήσεις. Στο στάδιο αυτό σχεδιάσαμε τις επόμενες κινήσεις μας.

- ✎ Επισκευή της παροχής νερού: Κατόπιν συνεννοήσεων, η τεχνική υπηρεσία του Δήμου Τεμπών επρόκειτο να έρθει εντός του μήνα για τη διευθέτηση της παροχέτευσης των ομβρίων υδάτων.
- ✎ Επιλογή υλικών με τα οποία θα κατασκευαστεί το ψηφιδωτό
- ✎ Έρευνα αγοράς υλικών από προμηθευτές από την τοπική κοινωνία και αναζήτηση χορηγών.
- ✎ Επιλογή μοτίβων με διαβούλευση και δημιουργία προσχεδίου των παραστάσεων που θα διακοσμήσουν την κατασκευή.
- ✎ Δημιουργία ψηφιακής μακέτας με το Design Suite Deluxe 8 της 3D Home Architect.
- ✎ Προϋπολογισμός του έργου
- ✎ Κατανομή των μαθητών /-τριών σε μικρότερες ομάδες με ανάθεση έργου σε καθημιά

Η βρύση όπως ήταν πριν...

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ:

Μήκος: 2,70 – Πλάτος: 0,60 – Ύψος: 1, 15

Έτοιμοι για δράση!!!

Επιλογή υλικών: Οι ψηφίδες με τις οποίες κατασκευάζονται τα ψηφιδωτά απαιτούν σημαντική δαπάνη την οποία το σχολείο δεν είχε τη δυνατότητα να καλύψει. Επιλέξαμε λοιπόν ομόφωνα να χρησιμοποιήσουμε απλά υλικά, κυρίως τα πλακίδια οικιακής χρήσης αλλά και σπασμένα κεραμικά ή πετραδάκια, σε διάφορα σχέδια και χρώματα. Ένας πρώτος υπολογισμός έδειξε ότι θα χρειαστούμε:

- 150 περίπου τεμάχια πλακιδίων ανεξαρτήτως μεγέθους,
- 30-40 κιλά κόλλα πλακιδίων σε σκόνη,
- Σπάτουλες, μυστριά, κόφτες, αναδευτήρια, αρμοστόκο, υλικά καθαριότητας

Αποτελέσματα έρευνας αγοράς υλικών: Επικοινωνήσαμε με διάφορες επιχειρήσεις οικοδομικών υλικών εξηγώντας το σχέδιό μας. Ο ιδιοκτήτης της εταιρίας «Σταμάτης Τζάκια-Μάρμαρα-Πλακάκια» ανταποκρίθηκε ιδιαίτερα θετικά και προθυμοποιήθηκε να μας προσφέρει δωρεάν αρκετά πλακάκια. Παρομοίως δέχτηκαν ευχαρίστως να μας παραχωρήσουν κάποιες ποσότητες ο «Συνεταιρισμός Υδραυλικών Λάρισας» και η εταιρία «Στορισμένος».

Επιλογή μοτίβων με διαβούλευση και δημιουργία προσχεδίου: Ανατρέξαμε στη συλλογή εικόνων που αποκτήσαμε κατά το 1ο στάδιο της θεωρητικής προσέγγισης του θέματος και συζητήσαμε. Οι περισσότεροι μαθητές/-τριες προτίμησαν την τεχνοτροπία Gaudi και λιγότεροι τα παραδοσιακά φυτικά μοτίβα. Αποφασίσαμε να συνδυάσουμε τις δύο αυτές επικρατέστερες προτιμήσεις.

Για αρχή σχεδιάσαμε το φυτικό μοτίβο σε χαρτί και σε κανονικές διαστάσεις σαν έναν οδηγό πάνω στον οποίο θα γίνει η σύνθεση. Αμέσως έγινε η πρόβα επάνω στην κατασκευή ώστε να αποφασιστεί αν θα καλύψει την επάνω ή την κάτω πρόσοψη.

Σχέδιο του φυτικού μοτίβου

Ακολούθησε η προετοιμασία της επιφάνειας ... Λείανση με πέτρες, σύμφωνα με την παράδοση!

Στη συνέχεια όλη η επιφάνεια περάστηκε με αστάρι 2 φορές. Παράλληλα, ετοιμάσαμε την ψηφιακή μακέτα με το πρόγραμμα 3D ARCHITECTURE.

ΟΙ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΜΑΚΕΤΕΣ ΜΑΣ

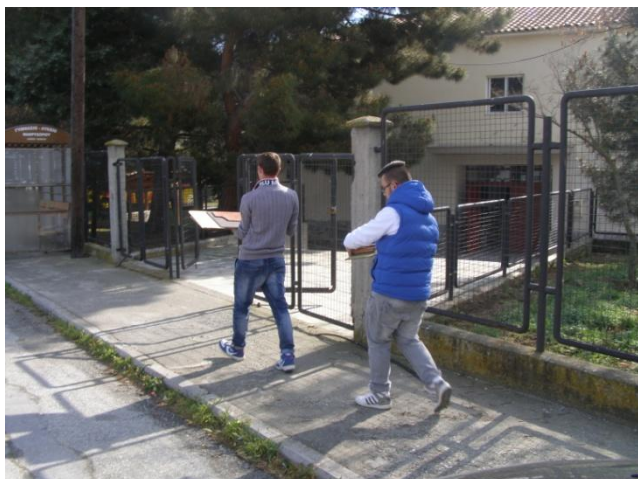

3ο ΣΤΑΔΙΟ. ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΛΙΚΩΝ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΨΗΦΙΔΩΝ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 10ο – 11ο δίωρο

Έχοντας στο μεταξύ προμηθευτεί τα υλικά μας, άρχισε η επιτόπια εργασία.

Τα πλακάκια έπρεπε να κοπούν αναλόγως με τις ανάγκες σε πολύ μικρά και μεγαλύτερα κομμάτια. Αρχίσαμε να συνθέτουμε πρώτα το φυτικό μοτίβο.

4ο ΣΤΑΔΙΟ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΟΥ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 10ο – 22ο δίωρο

Επάνω στο χαρτί με το σχέδιο-οδηγό (που για πρακτικούς λόγους χωρίστηκε σε 3 μέρη) τοποθετήθηκαν οι ψηφίδες και κολλήθηκαν με αλευρόκολλα (έμμεση τεχνική). Έτσι μπορέσαμε, αφού στέγνωσε, να τοποθετήσουμε ως ένθετο στη μετωπική κάτω πλευρά της κατασκευής το πρώτο μοτίβο που ετοιμάσαμε..

Οι ομάδες εργάζονται εντατικά!

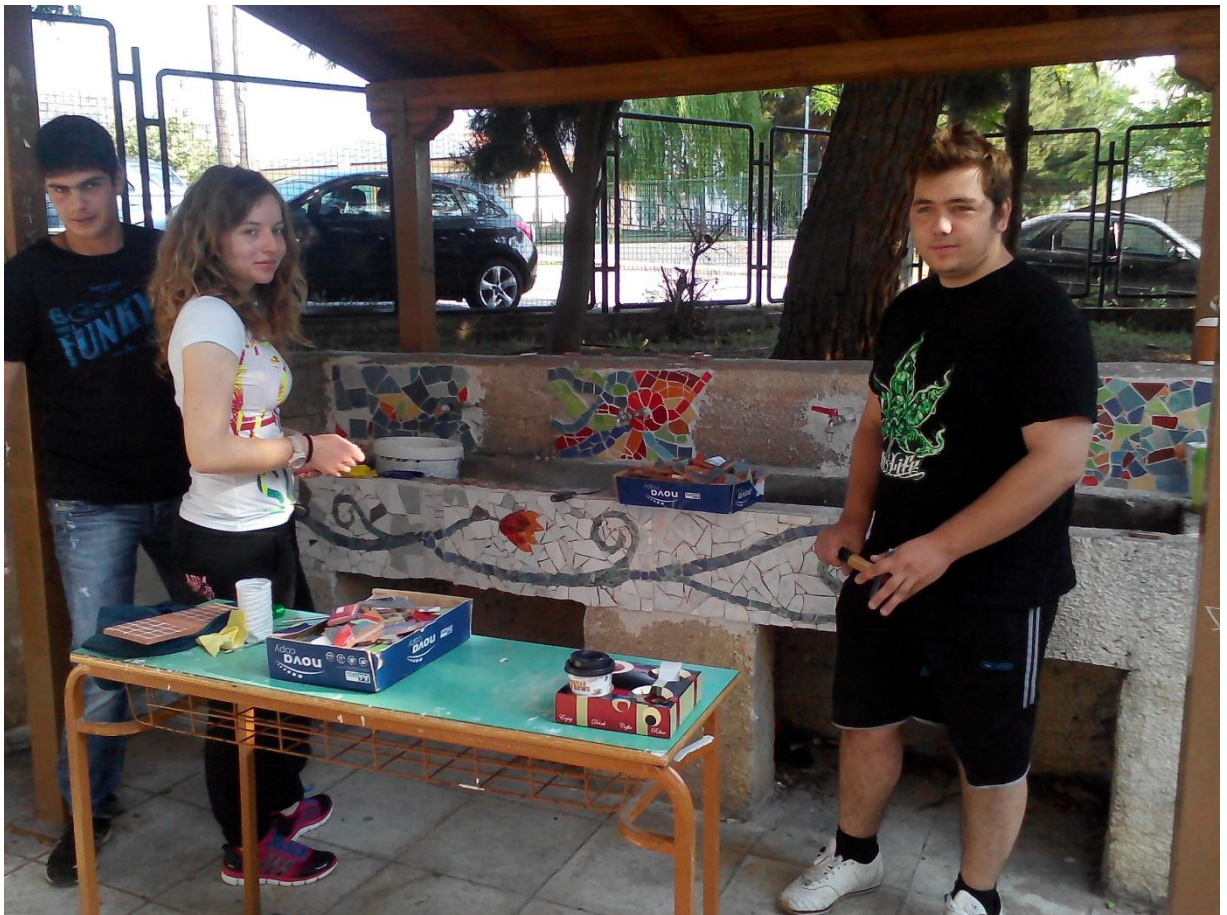
Τα τρία τεμάχια ετοιμάστηκαν και επικολλήθηκαν στο κάτω μέτωπο της κατασκευής.

Ταυτόχρονα έχει ξεκινήσει η σύνθεση στην επάνω πρόσοψη.

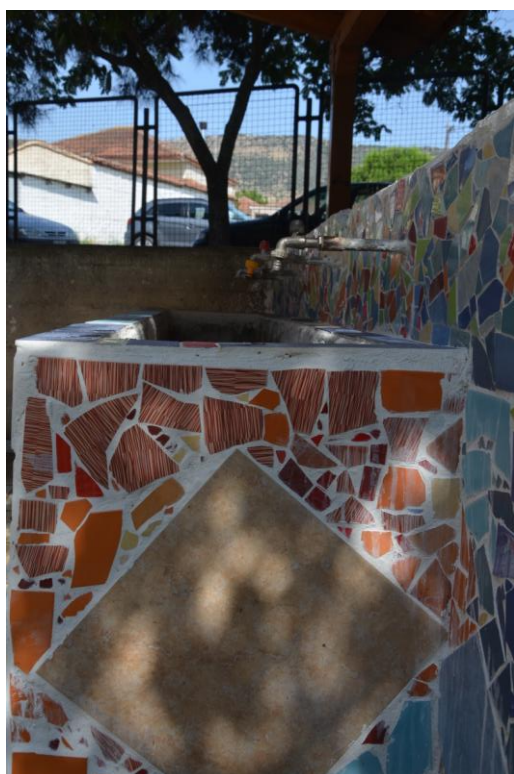
... Εμπνευσμένη από τα σχέδια του Ισπανού Gaudi.

Διάφορες όψεις και λεπτομέρειες του έργου

Όταν ολοκληρώθηκαν οι εργασίες

Αφού ολοκληρώθηκαν οι εργασίες, από το φάκελο με τις φωτογραφίες και τα κείμενα συντάξαμε το τεύχος στο οποίο παρουσιάζεται το πρόγραμμα. Η ικανοποίηση όλων ήταν πολύ μεγάλη. Οι μαθητές ένιωσαν ότι έφεραν σε πέρας ένα αρκετά φιλόδοξο σχέδιο και ότι ξεπέρασαν με επιτυχία αρκετές δυσκολίες.

Απολογισμός - Συμπεράσματα

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΑΝ	ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΑΠΟΚΤΗΘΗΚΑΝ
ΠΛΑΚΑΚΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΩΝ ΠΕΡΙΠΟΥ 100-150 ΤΕΜΑΧΙΑ	ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ 1. ΣΤΑΜΑΤΗΣ 2. STORISMENOS 3.ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ
ΚΟΛΛΑ ΠΛΑΚΙΔΙΩΝ	3 ΤΣΟΥΒΑΛΙΑ ΤΩΝ 15 ΚΙΛΩΝ ΑΓΟΡΑΣΤΗΚΑΝ ΜΕ ΕΞΟΔΑ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΚΟΣΤΟΣ 33 Ε
ΑΣΤΑΡΙ	5 ΚΙΛΑ
ΑΔΙΑΒΡΟΧΟ ΧΡΩΜΑ	5 ΚΙΛΑ, ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΟΥ ΓΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ ΙΩΑΝΝΗ
ΣΠΑΤΟΥΛΕΣ - ΜΥΣΤΡΙΑ- ΚΟΦΤΕΣ ΠΛΑΚΙΔΙΩΝ - ΑΝΑΔΕΥΤΗΡΙΑ - ΑΡΜΟΣΤΟΚΟΣ - ΥΛΙΚΑ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΠΟ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Δυσκολίες που συναντήσαμε

Το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας έγινε σε εξωτερικό χώρο, την αυλή του σχολείου, και οι καιρικές συνθήκες αρκετές φορές αποτέλεσαν εμπόδιο. Μαθητές και εκπαιδευτικοί χρειάστηκε να αφιερώσουν αρκετές επιπλέον ώρες ώστε να ολοκληρωθούν εργασίες που ματαιώθηκαν λόγω βροχής.

Μάθαμε ...

Αρκετές πληροφορίες για την ιστορία του ψηφιδωτού σε διάφορους πολιτισμούς

Κατασκευή ενός επιτοίχιου έργου με μερικές τεχνικές από την τέχνη του ψηφιδωτού

Κατασκευή μακέτας σε σχεδιαστικό πρόγραμμα 3D ARCHITECTURE

Εργασία με τη μέθοδο project: Εντοπισμό ενός προβλήματος και πρόταση υλοποιήσιμων λύσεων, σχεδιασμό ενός έργου, διεξαγωγή έρευνας αγοράς, κατάρτιση προϋπολογισμού, τήρηση χρονοδιαγράμματος, εργασία σε ομάδες

Εκφράσαμε ...

Ενδιαφέρον και φροντίδα για το χώρο του σχολείου μας

Καλλιτεχνία και δημιουργικότητα

Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ (25)

Τσέτσιλας Αναστάσιος

Τομαρά Μαριάννα

Ιβάνοφ Στέφαν

Μπεκίρα Νικολέτα

Ζησόπουλος Γεώργιος

Γκοτζαμάνη Αικατερίνη

Βασιλείου Ανθή

Γεωργοπούλου Ευαγγελία

Πούλη Φατιόν

Λίτρα Αθανάσιος

Καραλή Κωνστανττίνα

Ρωμανού Κωνσταντίνα

Πλιούτσιος Κωνσταντίνος

Τσιάννα-Παρλιάγκου Σοφία

Κίτσιος Αθανάσιος

Τάχα Βασιλική

Στογιάννης Ζήσης

Τσέτσιλας Αθανάσιος

Μπούτος Λάμπρος

Τσιντώτας Γεώργιος

Χαλίτσιου Αθανασία

Πουτσιάκας Γεώργιος

Ταζέ Πάολα

Μουρτζίλας Γεώργιος

Κουτσοδήμος Ιωάννης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαληνού Β., (2009), Η διαδρομή του Ψηφιδωτού

Μαγουλιώτη Α. & Τσιπλητάρη Α. Εικαστικά Έ και Στ' τάξη Δημοτικού, Σχολικό Εγχειρίδιο

Καπελιάρη Ρ. (2003), Λεπτές αποχρώσεις από πέτρα, εκδ. Ίων

Λουκιανός, Γ. (2002), Η τέχνη του ψηφιδωτού και η τεχνική του, εκδ. Χριστάκης

Δικτυογραφία

<http://www.eikonografos.com/indexgr.php> Ιστοχώρος του εργαστηρίου Βυζαντινών εικόνων "Θεοφάνης ο Κρής"

<http://www.mosaicart.gr/Istoria/Istoria.html> Ιστορία του ψηφιδωτού

<http://mosaicartandsupply.blogspot.gr/p/blog-page.html> Ψηφιδωτή τέχνη

<http://www.redbubble.com/explore/gaudi+mosaic> Ψηφιδωτά του Antoni Gaudi

<http://el.wikipedia.org/wiki> Ιστορία του ψηφιδωτού

<http://www.youtube.com/watch?v=YHExYFozByA> Κατασκευή ψηφιδωτού σε κάθετη επιφάνεια